

**Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 16 УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА**

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальність **014 Середня освіта (Українська мова і література)**

освітньо-професійна програма
Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Мова навчання

українська

Погоджено науково-методичною
комісією
факультету іноземної та слов'янської
філології
«30» серпня 2024 р.
Голова
Громова Н. В., кандидат педагогічних
наук, доцент

Суми 2024

Розробник:

Горболіс Лариса Михайлівна, доктор філологічних наук, професор

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 1 від «29» серпня 2024 року

Завідувач кафедри

Семенов О. М., докт. пед. наук, проф.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2,5	бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
2-й		2-й	
Семестр			
3-й		3-й	
Лекції			
12 год.		2 год.	
Практичні, семінарські			
18 год.		4 год.	
Самостійна робота			
45 год.		69 год.	
Консультації:			
Вид контролю: немає			
Загальна кількість годин – 75			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета курсу – сформувати системні знання про український літературний процес першої половини XIX ст., творчість письменників в утвердженні національної самобутності українського письменства; теоретичне і практичне освоєння стильової специфіки, тематико-проблемного діапазону, жанрової специфіки, художніх особливостей творів українських письменників першої половини XIX ст.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є український літературний процес першої половини XIX ст. (жанрово-стильові тенденції доби, життя і творчість, індивідуальний стиль письменників, тематико-проблемний діапазон літературних творів) у контексті культурно-мистецьких здобутків.

Завдання курсу – *поглибити* теоретичні знання здобувачів про становлення й розвиток української літератури першої половини XIX ст., *сприяти* вдосконаленню практичних навичок і вмінь самостійно й об'єктивно оцінювати літературознавчі праці, художні твори та характеризувати літературний процес; *формувати* вміння виявляти й пояснювати національну своєрідність та загальнолюдську цінність української літератури; *дослідити* місце, роль і значення творів українських письменників у культурно-мистецькому просторі; *розрізняти* стильову специфіку творів українських письменників; *формувати* у здобувачів духовно-ціннісні орієнтири, читацьку компетентність, естетичний смак засобами художнього слова.

Регіональний аспект. У програмі навчальної дисципліни зацентрована увага на краєзнавчому аспекті – вивченні життя, творчості, громадського і просвітницького чину письменників-земляків, з'ясуванні місця їхнього доробку в культурно-мистецькому просторі доби, дослідженні значення творчості письменників для розвитку української літератури.

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової, творчої діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації; самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з

особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей)

(«Положення про систему забезпечення академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка», що ухвалене рішенням вченої ради університету протокол № 12 від 18 червня 2020 року https://www.sspu.edu.ua/images/2020/doc/polozhennya_pro_sistemu_zabezpechennya_ad_2866f.pdf).

Методи навчання

проблемно-пошукові, дослідницькі, проєктні, інтерактивні (вебінари, дистанційні освітні технології), самонавчання, практичні методи навчання (практичні та дослідні роботи).

Методики та технології навчання

теоретико-інформаційні (усний виклад, лекція, бесіда, розповідь, консультація, пояснення, обговорення, дискусія),
пошуково-творчі (мозкова атака, творчий діалог, інтерпретація текстів),
самостійна робота (виконання завдань),
контрольно-оцінювальні (контрольна робота).

Передумови для вивчення дисципліни

Зв'язки з навчальними курсами професійного циклу: *українська література (давня), фольклор, вступ до літературознавства, літературне краєзнавство, українська література в контексті світової*, а також із дисципліною *історія та культура України* із циклу загальної підготовки.

1. Компетентності та програмні результати навчання

Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність). ЗК 3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність). ЗК 5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).

	<p>ЗК 6. Здатність грамотно використовувати державну мову у професійній діяльності, чітко й аргументовано висловлювати свої думки, міркування, почуття; використовувати іноземну мову для одержання й оцінювання інформації в галузі професійної діяльності; здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства зі збереженням національної культурної ідентичності.</p> <p>ЗК 7. Здатність до освіти протягом життя, що передбачає здатність визначати і оцінювати власні потреби та ресурси для розвитку компетентностей, застосовувати різні способи розвитку компетентностей, знаходити можливості для навчання і саморозвитку.</p> <p>ЗК 8. Здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, сумлінно виконувати професійні обов'язки; дотримуватися принципів толерантності, етики вчителя, академічної доброчесності; здатність до саморефлексії та самовдосконалення, на основі чого формувати ціннісні орієнтації молоді; здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, формувати soft-skills здобувачів освіти.</p>
<p>Професійні (фахові) компетентності спеціальності (ПК)</p>	<p>ПК 1. Мовно-комунікативна компетентність як здатність: забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою; формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів у створенні зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, використовувати знання іноземної мови в освітній і професійній діяльності в умовах реалізації концепції Нова українська школа.</p> <p>ПК 2. Предметно-методична компетентність як здатність: моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання учнів; добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів; розвивати в учнів критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.</p> <p>ПК 3. Інформаційно-цифрова компетентність як здатність: орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі в Новій українській школі.</p> <p>ПК 9. Проектувальна компетентність як здатність проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.</p> <p>ПК 13. Інноваційна компетентність як здатність: застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації у професійній діяльності; застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності; здатність до навчання впродовж життя: визначати умови та</p>

	<p>ресурси професійного розвитку впродовж життя; взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо), дотримуючись принципів професійної етики; здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.</p> <p>ПК 14. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої освіти.</p>
Програмні результати навчання	
Знання	<p>ПРЗ 1. Концептуальні наукові та практичні знання в галузях українського та зарубіжного мовознавства, літературознавства, психології, педагогіки й методики середньої освіти, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері навчання в умовах реалізації концепції Нова українська школа.</p> <p>ПРЗ 2. Знати й розуміти основні лінії шкільного курсу української мови та літератури, англійської мови.</p> <p>ПРЗ 5. Знати та аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; володіти формами, методами і засобами навчання української мови та літератури, англійської мови в закладах загальної середньої освіти.</p> <p>ПРЗ 9. Знати й розуміти сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.</p> <p>ПРЗ 10. Знати провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.</p>
Уміння	<p>ПРУ 1. Когнітивні та практичні уміння/навички знати, розуміти і демонструвати здатність реалізувати теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови в базовій школі в умовах реалізації концепції Нова українська школа.</p> <p>ПРУ 3. Когнітивні та практичні уміння/навички здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу; здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії; навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.</p> <p>ПРУ 4. Когнітивні та практичні уміння/навички отримувати, оцінювати та застосовувати дані в галузі професійної діяльності, у т.ч. із закордонних джерел.</p> <p>ПРУ 5. Когнітивні та практичні уміння/навички проектувати</p>

	<p>різні типи уроків, у т.ч. інтегровані, застосовувати конкретну технологію навчання української мови і літератури, англійської мови, здійснювати розробку річного, тематичного, поурочного планів; проектувати діяльність предметного гуртка, факультативу, створювати елективні курси; аналізувати підручники, посібники, дидактичні матеріали, методичну літературу з метою проектування цілісного навчально-виховного процесу.</p> <p>ПРУ 9. Когнітивні та практичні уміння/навички пояснювати особливості розвитку української мови та літератури, специфіку розвитку літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів, твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою, порівнювати мовні й літературні факти, явища, узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності, фахово оперувати українознавчими поняттями.</p>
Комунікація	<p>ПРК 2. Готовність консультувати колег з особливостей в організації освітнього процесу, актуальних питань методики навчання української мови і літератури, англійської мови, донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації з дотриманням професійної етики.</p> <p>ПРК 3. Здатність до ефективної комунікації в процесі навчання української мови і літератури, англійської мови, спілкування з професійних питань усно та письмово.</p>
Автономія і відповідальність	<p>ПРА 2. Спроможність керувати проектами через генерування нових ідей для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності з урахуванням набутих знань з предметної галузі.</p> <p>ПРА 3. Здатність продовжувати навчання протягом життя зі значним ступенем автономії.</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	<p>Знання: студент на високому рівні самостійно й об'єктивно оцінює художні твори та характеризує літературний процес; знає особливості розвитку української літератури, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; володіє знаннями про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою; знає творчі біографії письменників, художні тексти; фахово оперує літературознавчими поняттями.</p> <p>Вміння: студент на високому рівні володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, обґрунтовувати власну оцінку і враховувати думку літературознавців; уміє порівнювати літературні факти, узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності; визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; вміє</p>

	<p>генерувати ідеї, виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування; вміє працювати (аналізувати, систематизувати, узагальнювати) з першоджерелами, літературно-критичними працями та застосовувати матеріал на практиці; чітко й аргументовано висловлює свої думки. Дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
82-89	<p>Знання: студент на високому рівні самостійно оцінює художні твори та характеризує літературний процес; знає особливості розвитку української літератури, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів (допускає незначні неточності); володіє знаннями про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою; знає творчі біографії письменників, художні тексти; оперує літературознавчими поняттями.</p> <p>Вміння: студент на високому рівні володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; уміє порівнювати літературні факти, узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності; визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; вміє генерувати ідеї, в основному вміє виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування; вміє працювати (аналізувати, систематизувати, узагальнювати) з першоджерелами, літературно-критичними працями та застосовувати матеріал на практиці; чітко й аргументовано висловлює свої думки. Дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
74-81	<p>Знання: студент на належному рівні самостійно оцінює художні твори та характеризує літературний процес; знає особливості розвитку української літератури, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів (допускає незначні неточності); у цілому володіє матеріалом про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою; знає основні етапи творчої біографії письменників, художні тексти; оперує літературознавчими поняттями.</p> <p>Вміння: студент на достатньому рівні володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; уміє порівнювати літературні факти, узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності; визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; вміє генерувати ідеї, в основному вміє виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування; вміє працювати з першоджерелами, літературно-критичними працями та застосовувати матеріал на практиці; чітко й аргументовано висловлює свої думки. Дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
64-73	<p>Знання: студент оцінює художні твори та характеризує літературний процес, апелюючи до літературно-критичних праць; у цілому знає особливості розвитку української літератури, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів, хоча допускає помилки; у цілому володіє матеріалом про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою (у відповідях зустрічаються неточності); знає основні етапи творчої біографії письменників, художні тексти; в основному знає основні літературознавчі поняття.</p> <p>Вміння: студент володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні</p>

	<p>тексти, однак не завжди вміє обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; уміє порівнювати літературні факти, узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності, інколи допускаючи негрубі помилки; визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; в основному вміє виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування, однак не завжди вміє генерувати ідеї; вміє працювати з першоджерелами, літературно-критичними працями, але не завжди правильно застосовує матеріал на практиці; чітко висловлює свої думки. В основному дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
60-63	<p>Знання: студент не завжди об'єктивно оцінює художні твори та характеризує літературний процес, не апелює до літературно-критичних праць; у цілому знає особливості розвитку української літератури, проте не має системних знань про зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів, допускає помилки; у цілому володіє матеріалом про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою (у відповідях зустрічаються помилки / неточності); в цілому знає етапи творчої біографії письменників, художні тексти, основні літературознавчі поняття.</p> <p>Вміння: студент володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, однак не вміє обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; уміє порівнювати літературні факти, однак не вміє їх узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності, допускає помилки; визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; самостійно не вміє виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування, не вміє генерувати ідеї; в основному вміє працювати з першоджерелами, літературно-критичними працями, але не вміє застосовувати матеріал на практиці; не завжди чітко й аргументовано висловлює свої думки. В основному дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
35-59	<p>Знання: студент не володіє знаннями, які б дозволяли йому оцінювати художні твори та характеризувати літературний процес, не апелює до літературно-критичних праць; не знає особливостей розвитку української літератури, не має системних знань про зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів, допускає помилки; не на достатньому рівні володіє матеріалом про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою (у відповідях зустрічаються грубі помилки, неточності); побіжно володіє матеріалом про етапи творчої біографії письменників, художні тексти; не знає основних літературознавчих понять.</p> <p>Вміння: студент не володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, не вміє обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; не вміє порівнювати літературні факти, не вміє їх узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності, допускає помилки; з помилками визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; самостійно не вміє виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування, не вміє генерувати ідеї; в основному вміє працювати з першоджерелами, літературно-критичними працями, але не вміє застосовувати матеріал на практиці; не завжди чітко й аргументовано висловлює свої думки. Порушує принципи академічної доброчесності.</p>

1-34	<p>Знання: студент не володіє знаннями, які б дозволяли йому оцінює художні твори та характеризувати літературний процес, не апелює до літературно-критичних праць; не знає особливостей розвитку української літератури, не має системних знань про зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів, допускає помилки; не володіє матеріалом про специфіку взаємозв'язків творів українського письменства зі світовою літературою й культурою; не володіє матеріалом про етапи творчої біографії письменників, художні тексти; не знає основних літературознавчих понять.</p> <p>Вміння: студент не володіє вмінням аналізувати й поцінювати художні тексти, не вміє обґрунтовувати власну позицію і враховувати думку літературознавців; не вміє порівнювати літературні факти, не вміє їх узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності; не визначає змістові та формальні компоненти художніх текстів; не вміє виявляти та розв'язувати проблеми літературознавчого спрямування, не вміє генерувати ідеї; не вміє працювати з першоджерелами, літературно-критичними працями; не вміє чітко й аргументовано висловити свої думки. Порушує принципи академічної доброчесності.</p>
------	--

Розподіл балів

Розділ 1					Розділ 2								Усього	Загальна сума	
Поточний контроль															
Т. 1.1	Т. 1.2	Т. 1.3	Т. 1.4	Т. 1.5	Т. 1.6	Т. 2.1	Т. 2.2	Т. 2.3	Т. 2.4	Т. 2.5	Т. 2.6	Т. 2.7	Т. 2.8.		
3	3		3		3	3		3	3		3		3	27	35
Самостійна робота														8	
1		1		1			1			2		2			

* Згідно з Положенням «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка. Новою редакцією» від 28.11.2022 року можливе зарахування результатів навчання. Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання, отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню (контрольній роботі тощо), які передбачені робочою програмою даної навчальної дисципліни. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно з переліком компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засоби діагностики результатів навчання проводяться відповідно до вимог Положення *«Порядок організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (від 25 травня 2020 року)»*.

Засобами діагностики та формами контролю є: поточний контроль (усне / письмове опитування, тестування, проекти, виконання творчих завдань, індивідуальна доповідь, участь у дискусіях та ін.), перевірка самостійної роботи.

6. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. НОВА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА: СТАНОВЛЕННЯ, ПОСТАТІ, САМОБУТНІСТЬ

Тема 1.1. Нова українська література: витоки, умови, становлення і формування як художньої свідомості українського народу. Творчість І. Котляревського.

Тема 1.2. Творчість першого класика української прози Григорія Квітки-Основ'яненка.

Тема 1.3. Петро Гулак-Артемівський – поет-романтик.

Тема 1.4. Художній світ українського романтизму 20-40-х рр. XIX ст.

Тема 1.5. Творчість найяскравіших представників українського романтизму 20-40-х рр. XIX ст. Гурток «Руська трійця».

Тема 1.6. Творчість П. Куліша.

В РОЗДІЛ 2. ТВОРЧІСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА УКРАЇНЬСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОЦЕСІ

Тема 2.1. Постать Тараса Шевченка в історії української культури та літератури.

Тема 2.2. Ранній період життя і творчості Т. Шевченка.

Тема 2.3. Твори Т. Шевченка про історичне минуле України.

Тема 2.4. Лірика періоду «Грєох лїт».

Тема 2.5. Сатиричні твори Т. Шевченка.

Тема 2.6. Твори Т. Шевченка періоду заслання.

Тема 2.7. Проза Т. Шевченка, її органічний зв'язок із поетичною спадщиною.

Тема 2.8. Лірика Т. Шевченка останніх років, її мотиви й образи, революційний пафос.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: СТАНОВЛЕННЯ, ПОСТАТІ, САМОБУТНІСТЬ

Тема 1.1. Нова українська література: витоки, умови становлення. Творчість Івана Котляревського. Погляди на театр. «Енеїда» – перший твір нової української літератури. Жанр, історична основа поеми, художня концепція героїчного в «Енеїді». Майстерність Івана Котляревського. «Енеїда» як художня енциклопедія української старожитності. Іван Котляревський – засновник української нової драматургії. «Наталка Полтавка»: історія написання, новаторство п'єси. Академічна добродесність у процесі опанування курсу.

Тема 1. 2. Творчість Григорія Квітки-Основ'яненка. Риси просвітницького реалізму у прозі письменника. «Сватання на Гончарівці». Бурлескні традиції в малих епічних формах письменника. Повість «Конотопська відьма». Реалістично-сентиментальна українська проза. Повість «Маруся»: психологізм, синтез просвітницького дидактизму, етнографічного реалізму та сентименталізму. Повісті Григорія Квітки-Основ'яненка «Сердешна Оксана», «Щира любов», «Козир-дівка».

Тема 1. 3. Поет-романтик Петро Гулак-Артемівський. «Пан та Собака» – зразок української класичної байки; творче опрацювання традиції жанру (Езоп, Лафонтен, Флоріан та ін.). Експерименти в байці, самобутність байок. Жанрове багатство творчості Євгена Гребінки (проза, поезія, публіцистика). Художні особливості байок Євгена Гребінки. Ліричні поезії. Тематико-проблемний діапазон прози письменника. «Чайковський», «Кулик» у контексті літературного процесу першої половини ХІХ ст.

Тема 1. 4. Український літературний романтизм 20-40-х рр. ХІХ ст. у постатях. Романтизм і проблеми національної самобутності літератури. Участь письменників-романтиків у вивченні вітчизняної історії, збиранні, дослідженні та популяризації фольклору, української культури. Український романс (тематика, проблематика, образи, стильові особливості). Жанрово-стильова специфіка творів поетів-романтиків. Самобутність доробку Київської школи

романтиків. Жанрово-стильові вектори романтизму у творчості Тараса Шевченка, Миколи Костомарова, Пантелеймона Куліша та ін. Літературна творчість Левка Боровиковського – поета-романтика кінця 20-х – початку 30-х рр. XIX ст.

Тема 1. 5. Творчість «Руської трійці». Культурно-історичне значення

Львівського гуртка. Історія видання, архітектоніка та змістове наповнення

альманаху «Русалка Дністровая». Романтична скерованість альманаху.

Творчість Маркіяна Шашкевича – очільника «Руської трійці». Мотиви лірики,

образи Маркіяна Шашкевича. Медитативно-елегійна настроєвість творів Івана

Вагилевича. Історична поема «Мадей», романтична балада «Жулин і Кулина».

Вектори чину Івана Вагилевича – поета, історика, етнографа, фольклориста,

громадського діяча.

Тема 1. 6. Творчість П. Куліша. Світоглядні позиції П. Куліша. Літературна, наукова, видавнича, культурна діяльність. «Чорна рада» – перший соціально-історичний роман в українській літературі, «найліпша історична повість в нашій літературі» (І. Франко). Історична основа роману, його джерела (козацькі літописи, історичні праці, фольклорні твори); ідейна суперечність роману, показ незгод між старшиною і козацькою голотою, проповідь класового миру в межах української нації; персонажі – представники різних суспільних прошарків того часу (історично правдивий образ Брюховецького); ідеалізація і романтизація образів Сомка, Шрама, Кирила Тура, Череваня, Петра та Лесі). Зображення побуту старожитньої України в ідилії «Орися». Поетичний образ дівчини. Романтичний характер твору. Роль пейзажів. Мова твору. Тематика збірки «Досвітки» (1862) П. Куліша. Своєрідність композиції зб. «Дзвін» – «однієї з вершин української літератури» (М. Зеров). Мотиви, образи полемічної та інтимної частин. Значення творчості П. Куліша для розвитку української літератури.

РОЗДІЛ 2. ТВОРЧІСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОЦЕСІ

Тема 2.1. Постаць Тараса Шевченка в історії української літератури. Багатоаспектність творчої діяльності Тараса Шевченка, його місце в літературному житті, в культурно-мистецькому просторі доби, в розвитку суспільнополітичної, філософської та естетичної думки. Самобутність художнього мислення письменника. Стильова специфіка творів. Періодизація творчості. Минуле, сучасне і майбутнє шевченкознавства.

Тема 2.2. Ранній період життя і творчості Тараса Шевченка. Літературномистецьке середовище і його роль у

становленні світоглядних переконань, мистецьких пріоритетів письменника. Відгуки критики про перші видання творів Тараса Шевченка. Лірика раннього періоду, її мотиви, жанри, образи, органічний зв'язок із усною народною творчістю. Новаторство Тараса Шевченка.

Тема 2.3. Історичне минуле України у доробку Т. Шевченка. Романтичний вектор зображення історії України: боротьба козацтва проти турецько-татарських поневолювачів («Іван Підкова», «Гамалія»), возвеличення героїки народного повстання проти польсько-шляхетського гніту («Тарасова ніч»). Поема «Гайдамаки». Історичні джерела та літературний генезис. Традиції і новаторство в змалюванні гайдамаків (уславлення визвольного руху народу, поетизація героїв).

Тема 2.4. Лірика періоду «Трьох літ». Новаторство образу ліричного героя – борця проти соціального і національного гноблення, речника нового суспільного ладу. Громадянський пафос поезій Тараса Шевченка «Три літа», «Чигрине, Чигрине», «Чого мені тяжко», «Минають дні, минають ночі», циклу «Давидові псалми», «Заповіт». Художня довершеність ліричних творів, стильова специфіка, особливості архітекτονіки, художні образи.

Тема 2.5. Сатиричний доробок Тараса Шевченка. Поема «Сон» – сатира

політичного спрямування на самодержавно-кріпосницький лад. Ідея, тема, проблематика, ключові та другорядні образи твору. Поема «Кавказ»: жанрова специфіка, ідейно-тематичне багатство твору; художня модель синтезу сатири, героїки та елегійності. Сучасне інтерпретація послання «І мертвим, і живим...». Філософська скерованість твору. Поема «Єретик»: особливості художнього змалювання протесту проти соціального і релігійного гніту. Поеми Тараса Шевченка «Сова», «Наймичка», «Відьма», їх ідейно-тематичне спрямування, образи, композиційні та стильові особливості. Місце соціально-побутових поем Тараса Шевченка в українському літературному процесі.

Тема 2.6. Творчість Тараса Шевченка періоду заслання. Літературна і малярська творчість Тараса Шевченка періоду заслання. Мотиви лірики. Тема митця й мистецтва, призначення митця («А нумо знову віршувати», «Неначе степом чумаки», «Лічу в неволі дні і ночі», «Ну що б, здавалося, слова»). Поезія з автобіографічною основою («І виріс я на чужині», «А.О. Козачковському», «І золотої й дорогої», «Ми вкупочці колись росли», «Мені тринадцятий минало», «Якби ви знали, паничі»). Проблематика, образи, стильові особливості. Специфіка опрацювання фольклору в особисто-інтимній поезії Тараса Шевченка.

Тема 2.7. Художня самобутність прози Тараса Шевченка. Зв'язок поезії і прози Тараса Шевченка (теми, проблеми, образи). Ідейно-тематичне багатство, жанрова самобутність, автобіографізм прози. Проза Тараса Шевченка в контексті українського літературного процесу XIX ст.

Тема 2.8. Творчість Тараса Шевченка 1857-1861 років. Історико-філософська поема «Неофіти»: образи, проблематика, заклики до знищення

самодержавства. Функції антично-християнських алегорій. «Юродивий». Революційний пафос лірики останніх років. Тарас Шевченко про майбутнє вільне життя у поезіях «Сон» («На панщині пшеницю жала»), «Я не нездужаю». Образ поета у творах «Доля», «Муза», «Слава». Еволюція образу жінки в поемах Тараса Шевченка. Образ Тараса Шевченка в художній літературі, музиці, образотворчому мистецтві, скульптурі. «Журнал» Тараса Шевченка: структура, зміст. Тарас Шевченко і Сумщина.

8. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	Лекції	Практичні зан./конс.	Самостійна робота, ІНДЗ	Усього	Лекції	Практичні зан./конс.	Самостійна робота, ІНДЗ
РОЗДІЛ 1. НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: СТАНОВЛЕННЯ, ПОСТАТІ, САМОБУТНІСТЬ								
Тема 1.1. Нова українська література: витоки, умови, становлення і формування художньої свідомості українського народу. Літературна діяльність Івана Котляревського.	12	2	2	8	1	1		
Тема 1.2. Творчість першого класика української прози Григорія Квітки-Основ'яненка.	4	2	2		2		2	
Тема 1.3. Петро Гулак-Артемівський – поет-романтик.	7			7	6			6
Тема 1.4. Художній світ українського романтизму 20-40-х рр. XIX ст.	4	2	2		7			7
Тема 1.5. Львівський гурток творчої молоді «Руська трійця» та його культурно-історичне значення.	7			7	7			7
Тема 1.6. Творчість П. Куліша.	2		2		7			7
РОЗДІЛ 2. ТВОРЧІСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОЦЕСІ								
Тема 2.1. Постать Тараса Шевченка в історії української	4	2	2		1	1		

культури та літератури.								
Тема 2.2 . Ранній період життя і творчості Т. Шевченка.	7			7	7			7
Тема 2.3. Твори Т. Шевченка про історичне минуле України.	4	2	2		2		2	
Тема 2.4. Лірика Т. Шевченка періоду «Трьох літ».	2		2		7			7
Тема 2.5. Твори Т. Шевченка періоду заслання.	8			8	7			7
Тема 2.6. Твори Т. Шевченка періоду заслання.	2		2		7			7
Тема 2.7. Проза Т. Шевченка, її органічний зв'язок із поетичною спадщиною.	8			8	7			7
Тема 2.8. Лірика Т. Шевченка останніх років, її мотиви й образи, революційний пафос.	4	2	2		7			7
Усього годин	75	12	18	45	75	2	4	69

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Денна форма
1	«Енеїда» Івана Котляревського: нова естетична концепція дійсності й людини, нова філософія буття українського народу	2
2	Жанрове різноманіття творчої спадщини першого класика української художньої прози Г. Квітки-Основ'яненка	2
3	Романтизм в українській поезії першої половини ХІХ століття, його риси та відповідність менталітету українця. Літературна діяльність Левка Боровиковського як першого поета-романтика. Художні особливості балад та байок	2
4	Творчість П. Куліша. Роман «Чорна рада»	2
5	Тарас Шевченко. «Кобзар» 1840 року, його оцінка критиками. Основні мотиви ранньої поезії.	2
6	Історичні поеми Тараса Шевченка. Романтична інтерпретація історичного минулого в поемі «Гайдамаки». Жанрові особливості. Мовно-стильові риси. Романтизація національної героїчної епіки («Іван Підкова», «Гамалія»)	2
7	Громадянські мотиви у творчості Тараса Шевченка періоду «трьох літ».	2
8	Творчість Т. Шевченка періоду заслання. Незламність поета-революціонера, його оточення, літературна та малярська творчість.	2
9	Останні роки життя й поетичної творчості Т. Шевченка.	2

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Діброва В. Свіжим оком: Шевченко для сучасного читача. Київ: Білка, 2021. 176 с.
2. Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. Київ : ВД «Комора», 2017. 300 с.
3. Івакін Ю. О. Поезія Шевченка періоду заслання / упоряд. Є. Лебідь-Гребенюк. 2-ге вид. Київ : Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2020. 224 с.
4. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Кн. 1: підручник / за ред. акад. М.Г. Жулинського. Київ: Либідь, 2005. 656 с.
5. Карпінчук Г. Михайло Новицький – шевченкознавець. Київ: Наукова думка, 2018. 240 с.
6. Росовецький С. Шевченко. Сучасна біографія. Київ : Дух і літера, 2021. 472 с.
7. Рудницький Л. Трьома мовами до трьох культур (літературознавчі і культурологічні праці) / упор., автор приміток С. І. Хороб. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020. 444 с.
8. Слідчо-наглядкові справи Тараса Шевченка. Корпус документів (1847-1859). Метаграфовані тексти: у 2-х т., 3-х кн. / упор. Г. Боряк, Л. Демченко, В. Шандря; відп. ред. В. Смилій. Т. 1. Київ: Арій, 2018. 880 с.
9. Сиваченко М. Текстологічні сюжети української літературної класики / упор. Г. Бурлаки і Б. Цимбала; передм. Г. Бурлаки. Київ: Наук. думка, 2021. 614 с.
10. Смілянська В. З поля шевченкознавства: збірник наукових праць. Київ: ФОП Масляков, 2019. 400 с.
11. Тарас Шевченко. Текст і контекст. Садок вишневий коло хати / упоряд.: В. І. Пахаренко. Черкаси: Видавець Ольга Вовчок, 2020. 240 с.
12. Федорук О. Роман Куліша «Чорна рада»: історія тексту. Київ: Критика, 2019.
13. Харчук Р. Літературна функція «Молитви Єремії пророка»: творча заготовка чи епіграф до рукописної збірки Тараса Шевченка «Три літа»? *Слово і Час*. 2022. № 3 (723). С. 3-15. URL: <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2022.03.03-15>
14. Харчук Р. Шевченко, його читачі й нечитачі у XIX столітті. Київ: НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2021. 267 с.
15. Художній світ Тараса Шевченка і сучасність: збірник наукових праць. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2019. 496 с.

Додаткові

1. Борзенко О. Контексти київського романтизму: «український німець» Микола Гулак. *Слово і Час*. 2022. № 3 (723). С. 16-27. URL: <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2022.03.16-27>
2. Боронь О. Сучасні версії Шевченкового псевдобатьківства. *Слово і Час*. 2022. № 3 (723). С. 88-99. URL: <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2022.03.88-99>
3. Боронь О. Ані титли... Нові студії над Шевченковою біографією і творчістю [збірка статей]: бібл., показ. [Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці; Інститут джерелознавства НТШ-А; Український науковий інститут Гарвардського університету; Інститут літературим. Т. Г. Шевченка НАН України; Інститут Критики]. Київ: Критика, 2024. 392 с.
4. Ушкалов Л. Моя Шевченківська енциклопедія. Із досвіду самопізнання. Київ : Дух і літера, 2019. 560 с.
5. Швець А. Жінка з хистом Аріадни : Життєвий світ Наталії Кобринської в генераційному світоглядному та творчому вимірах: монографія. Львів, 2018. 752 с.
6. Шевченківська енциклопедія: Теорія літератури. Мова / ред. колегія: М. Г. Жулинський (голова), М. П. Бондар, О. В. Боронь [та ін.]. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 1108 с.
7. Яцюк В. Тарас Шевченко і світ фотографії. Альбом-монографія / ред. Олесь Федорук. Київ: Критика, 2019. 232 с.

Інформаційні ресурси

1. Історія української літератури XIX ст. : у 3 кн. Ки. 1 / за ре. М. Яценка. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yatsenko_MT/Istoriia_ukrainskoi_literatury_X_IX_stolittia_Kn1/
2. Історія української літератури XIX століття: у 3-х кн. Кн. 2 / за ред. М. Яценка. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yatsenko_MT/Istoriia_ukrainskoi_literatury_X_IX_stolittia_Kn2/
3. Ковалець Л. Історія української літератури першої половини XIX століття. URL: <http://surl.li/mnuffr>
4. Кравченко В., Єременко О. Історія української літератури першої половини XIX століття. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/300842/mod_resource/content/1/%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2.pdf

5. Кузьма О. Історія української літератури першої половини ХІХ століття. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/72316>
Чикур Л. Історія української літератури першої половини ХІХ століття. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/416b0ceb-41aa-44b7-a255-029f45b06645/content>
6. Яблонська О. Історія української літератури першої половини ХІХ ст. URL:
https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/385/1/Yablonsky_history.pdf

Праці Горболіс Л. М. із курсу:

1. Горболіс Л. М. Портрети з ракурсом бачення. *Філологічні трактати*. 2019. Т. 11, № 1. С. 108-110.
2. Горболіс Л. М. Інтермедіальне прочитання української класики. *Advanced trends of the modern development of philology in European countries: Collective monograp*. Riga: Izdevnieciba «Baltija Publrsing», 2019. Р. 42-60.
3. Горболіс Л. «Із секретів поетичної творчості» І. Франка як теоретико-методологічна основа інтермедіальних студій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Вип. 42. Т. 2. Одеса: МГУ, 2019. С. 124-126. Index Copernicus URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v42/part_2/34.pdf
4. Горболіс Л. Інтермедіальність української літератури: тенденції розвитку, етапи становлення, національна своєрідність. *Trends in the development of philological education in the era of digitalization: European and national contexts : Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2023. Р. 131-159.
5. Українська література першої половини ХІХ століття: методичні рекомендації для здобувачів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / укл. Л.М. Горболіс. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2024. 36 с. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/14461>
6. Горболіс Л. Григорій Квітка-Основ'яненко – письменник та історик українського театру. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. 2023. № 3. С. 49-53. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/philology/article/view/301/280>

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Конспекти лекцій.

Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи.

Плани практичних занять.

Праці авторки програми.

Мультимедійна техніка для презентацій.